

de Menorca (Es Mercadal) (cf. vol. I, 108-109).

23) *Coll de la Cavalleria*, partida del terme d'Olerdola (Alt Penedès). Es troba documentat l'any 1066: *ipsa Cavalleria* (Miret, *TempleH*, 37); *Quallo de Cavalleria* a. 1122 (ibid., 31).

ETIM. L'aplicació de *Cavaller* i derivats a la toponímia està determinada en alguns casos pel fet de ser llocs alts dalt d'una serra, o roques que es troben l'una damunt de l'altra, fets comparables al cavaller damunt del cavall (núm. 6-8, i fins 1-5, 9-12). En altres casos ¹⁰ el nom està determinat pel fet de ser possessions d'un antic cavaller (núm. 13-20) o de ser propietats prou grans per mantenir un cavaller (núm. 21-23) (cf. *DECAT* II, 647b39 ss. i 648a26 ss.). J. F. C.

CAVALLOL

Mas del terme de Pinell de Solsonès (XLVI, 117).

PRON. MOD.: *kabalǵl*, oït a Pinell per JCor. (XLVI, 117). I cognom antic i arrelat entorn de Bassella (1957).

DOC. ANT.: *in collo de Cabaiol* a. 1031 (en un document llegit a l'Arxiu de Solsona per JCor.); *Petri de Quabelol* a. 1248 (ibid.).

ETIM. Es podria pensar com a ètimon de *Cavallol* en un derivat en -OLU de l'arrel cèltica *KABILLIO-*, que ²⁵ sembla que és la font dels NLL francesos *Chevillon*, *Cavillon* i *Chevilly*. J. F. C.

CAVALLS, CAVALLO(S)

Nom de muntanyes molt repetit a tota la zona de l'Ebre i País Valencià.

Serra de Cavalls, que s'estén des de prop de Gandesa fins arran del curs de l'Ebre. Oït sempre s. *de* ³⁵ *kabáls*, 1933, 1938, 1954, als barquers de l'Ebre, en el trajecte Móra-Miravet, al Pinell (XIII, 76.18), a Móra etc. No obstant Bladé i Desumvila escrivia: «la Serra de *Cavall* (alguns en diuen *Cavalls*) tanca com una muralla tot el ponent de Benissanet». (*Benissanet*, p. ⁴⁰ 81). Car això deu ser una peculiaritat de Benissanet: que es comprèn perquè en aquest terme ja només hi hi ha un gran cim, el promontori final. J. M. Espinàs (*Viatge a la Terra Alta*), que recull encara a Vilalba i el Pinell els ecos vivents de la tremenda, sangonent, ⁴⁵ epopeia de 1938, la Batalla de l'Ebre, hi sent també *Serra de Cavalls*.

MENCIO ANT. 1207: Els límits del te. de Pinell (Rib. d'Ebre) segons la carta de població de 1122 van: «usque montana de *Caval* et de *Pando* usque in term. ⁵⁰ *Dertuse* --- et de *Penafraita* usque in montanam de *Cavallo*» (Font Rius, *C. d. p.*, § 222).

En tots els següents es tracta sempre de noms de cims o paratges alts de muntanya.

Lo Cavallo, a Xert (XXVIII, 28.18).

A Cavallos, i al *Coll de Cavallos*, a Cervera del Mae. (XXVIII, 119.25).

Serra del Cavall, a les Coves de Vinromà (XXVIII, 148.2).

Salt del Cavall, a Lluçena (XXIX, 107.19).

Montecavallo, te. Algar de Palància (XXX, 39.16).

Serra del kavál, un dels contraforts orientals de la serralada d'Aitana, que aboca cap a Benimantell, però amb un vessant de la banda de Sella (XXXV, 104.3).

No estic segur, en canvi, que puguem posar aquí, i no suposar que ve del nom de l'animal, el de la pda. *Los Cavalls* de la Pobra de la Granadella, en la part O. de la comarca de Les Garrigues (XII, 17.19).

No dubtem, però, a posar-hi certs derivats. En particular una important serra valenciana, pròxima al límit de la nostra llengua, però endinsada en la zona xurra, que Cavanilles descriu detingudament, en uns paràgrafs (II, § 19, p. 14) que resumeixo: «*El Caballón*: montes que forman el elevado muro izquierdo del Xúcar, 4 leguas al O. de Tous»; però seguint cap a llevant, de manera que ell, des del cim del *Caroche* [probablement < *Caroig* QUADRUVIUM, V. a l'art. *Corribia*] veu Antella, que «parece colocada a la raíz meridional del *Caballón*».

Amb el mapa a la vista, comprovo que la *Sierra del Caballón* pertany sobretot al te. de Dosaguas, però fins a la r. de *Tous* i quasi al trifini amb el nostre *Catadau*: amb el vèrtex geodèsic *Caballón*, en te. Tous, 765 alt., però la serra continua amb aquest nom uns 4 k. al NO. amb el punt culminant en el vèrtex 827, el que duu el nom mossàrab de *Colaïta* (te. Dosaguas), i un desnivell ben pendent d'uns 300 m. per espai ³⁰ d'uns 900 a banda i banda (*IGC* 2°58 × 39°15).

No sols és inversemblant, a tot ser-ho, que aquest nom i tots els anteriors vinguin del nom del mamífer solíped, sinó que ja es veu que *Caballon*, designant una serra allargassada es degué formar en l'àrab dels moriscos, com un plural en *-ún*, *qaballún, del mot mossàrab. Altrament, es veu que en aquesta zona el nom havia tingut caràcter genèric. *El Caballón*, te. de Tous, a 7 k. del vèrtex 827, però més baix, 461 alt. (50 m. de desnivell pels dos costats) (3°00 × 9°12-13); més enllà encara un *Caballón de la Gitana*, ja a la r. de Catadau (a 5 k. del vèrtex 827), més baix, 316 alt., cap de serrat que només baixa 40 m. pels vessants (3°02 × 39°14). I no deixa de cridar l'atenció veure-hi també una variant amb *-e*: *El Cabellón del Aire*, entremig d'aquells, serreta d'altura mitjana, 527 alt., curta, de 100 m. damunt els dos barranquets a 3 k. del vèrtex 827; i 1 k. al NE. d'aquest, el *Collado del Aire*, 570 alt. (3°00 × 39°14).

Doncs, aquesta forma de plural en *-ún*, es repeteix bastant en terres nostres més enllà de Benicadell-Mariola: *Cavallons* «monte», en el litoral, a uns 25 k. d'Alacant, formant part de la línia estació d'Agost-S.^a de la Venta-Sant Pasqual-N.S. de Orito-monte *Cavallons*-M. de Dios-Amoladors (*GGRV*, 34); i *Serra dels Cavallons* «monte público», en te. d'Elx, citat entre *Castellar* i *Els Cremats* (*GGRV*, 924).

En fi, tenim la forma mossàrab pura, en singular, com a NL submarí, el *placer Cavallo*, que aixecant-se ⁶⁰ quasi verticalment des d'una fondària de 52 m. culmi-